Valtioneuvoston päätös Terrafame Oy:n hakemukseen ydinenergialain 21 §:ssä tarkoitetun luvan myöntämiseksi kaivos- ja malminrikastustoimintaan

Annettu Helsingissä 6 päivänä helmikuuta 2020

Hakemus

Terrafame Oy on 30.10.2017 päivätyllä hakemuksellaan hakenut ydinenergialain (990/1987) 21 §:ssä tarkoitettua lupaa ydinenergialain 2 § 1 momentin 2 kohdan mukaiseen kaivos- ja malminrikastustoimintaan, jonka tarkoituksena on uraanin tuottaminen Sotkamon kunnassa sijaitsevalla kaivospaikalla (jäljempänä uraanin talteenotto). Arvioitu talteenottomäärä hakemuksen mukaan olisi enintään 250 tonnia uraania vuodessa. Lupaa haetaan kaivoksen oletetulle toiminta-ajalle 30 vuodeksi.

Lisäksi hakija hakee lupaa Talvivaara Sotkamo Oy:n toiminta-aikana ja omana toiminta-aikanaan metallituotteiden mukana asiakkaalle Harjavallan nikkelijalostusyksikköön (Norilsk Nickel Harjavalta Oy) myydyn ja asiakkaan omista prosesseistaan erottaman luonnonuraanin palauttamiselle hakijan talteenottolaitokselle uraaniraaka-aineeksi, mikäli tällaiselle ilmenee tulevaisuudessa tarvetta.

Hakemuksen liitteenä on toimitettu ydinenergia-asetuksen (161/1988) 62 §:ssä tarkoitetut selvitykset. Hakija on 19.12.2018 lisäksi täydentänyt hakemustaan jätehuoltoa koskevalla asiakirjalla, jolla se on muuttanut hakemuksessaan jätehuollosta esittämäänsä, 1.4.2019 taloudellista tilannettaan koskevalla lisäselvityksellä, sekä 30.9.2019 toista vaatimustaan koskevalla täsmennyksellä, jonka mukaan yhtiö hakee lupaa käsitellä Norilsk Nickel Harjavalta Oy:llä erotettua uraania enintään 10 tonnia uraanisisältönä laskettuna.

Hakija on hakemuksessaan tai sen täydennyksissä ilmoittanut hankkeestaan seuraavia tietoja:

Talvivaaran alueen kallioperä ja nikkelimalmi sisältävät uraania. Hakija suunnittelee aloittavansa uraanin talteenoton ja hyödyntämisen puolituotteena. Uraanin talteenottoa varten ei erikseen louhita malmia, mutta lisäksi suunnitellaan asiakkaalle Harjavallan nikkelijalostusyksikköön (Norilsk Nickel Harjavalta Oy) myydyn ja asiakkaan omista prosesseistaan erottaman luonnonuraanin mahdollista palauttamista hakijan talteenottolaitokselle uraaniraaka-aineeksi.

Uraanin puolituotteen (ns. yellow-cake -asteen uraanioksidi, $UO_4 \cdot x\ H_2O$) tuotantomääräksi arvioidaan enintään 250 tonnia uraania vuodessa.

Uraanin talteenottamiseksi hakijan nykyistä metallien saostusprosessia muutetaan niin, että uraani voidaan erottaa prosessista sinkkisulfidin saostuksen jälkeen ennen esineutralointia. Menetelmään kuuluvat neste-neste-uutto, saostus sekä kuivaus ja pakkaus. Uraanin talteenottolaitoksen läpikäyneen prosessiliuoksen uraanipitoisuus on alle 2 mg/l.

Osa hakijan kaivoksen uraanista on päätynyt nikkelituotteen mukana Harjavallassa sijaitsevan Norilsk Nickel Harjavalta Oy:n nikkelitehtaaseen, jossa nikkelituotteesta on otettu talteen uraani. Tätä koskeva Säteilyturvakeskuksen myöntämä lupa on voimassa vuoden 2019 loppuun. Hakemus uraanin talteenotosta hakijan laitoksella on koskenut myös tätä hakijan kaivoksesta peräisin olevaa uraania. Sen on suunniteltu palaavan Harjavallasta hakijan laitokselle, jossa se syötetään uraanin talteenottolaitokseen. 30.9.2019 hakija on kuitenkin muuttanut hakemustaan siten, että Harjavallasta Sotkamoon toimitetun uraanin määrälle asetettaisiin 10 tonnin yläraja, mutta sen alkuperää ei rajattaisi.

Hakemuksen käsittely ja päätöksentekoa edeltäneet toimenpiteet

Lupahakemuksen sisällöstä ja hakijan toimitettaviksi kuuluvista selvityksistä säädetään ydinenergia-asetuksen 61-62 a §:ssä. Lisäksi on otettava huomioon ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (YVA-menettely) annetun lain (468/1994) 13 §:n 1 momentin säännös, jonka mukaan lupaa ei saa myöntää, ennen kuin luvan myöntävä viranomainen on saanut käyttöönsä ympäristövaikutusten arviointiselostuksen ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon[1].

Hakemuksen käsittelystä säädetään ydinenergialain 21 ja 23 §:ssä sekä ydinenergia-asetuksen 63 ja 63 a §:ssä. Näissä luetellaan ne tahot, joilta työ- ja elinkeinoministeriön on pyydettävä lausunto tai joille on ilmoitettava hakemuksen vireilläolosta.

Ydinenergia-asetuksen 64 ja 65 §:ssä säädetään yleisen kuulemisen toimittamisesta sekä lupapäätöksen sisällöstä ja siitä ilmoittamisesta.

Hakemuksen käsittelyssä ja päätöksenteossa on lisäksi noudatettu, mitä kaivoslain 39, 40 ja 42 §:ssä säädetään.

Hakemuksesta pyydetyt lausunnot ja yleinen kuuleminen

Työ- ja elinkeinoministeriö on ydinenergialain 23 §:n, ydinenergia-asetuksen 63 §:n sekä kaivoslain 39, 40 ja 42 §:n mukaisesti pyytänyt hakemuksesta lausuntoja 9.1.2018.

Lausuntoja on pyydetty seuraavilta tahoilta: Säteilyturvakeskus, ympäristöministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, Pohjois-Suomen ja Itä-Suomen aluehallintovirastot, Kainuun maakunta –kuntayhtymä, Pohjois-Savon liitto, Pohjois-Karjalan maakuntaliitto, Pohjois-Pohjanmaan liitto, Kainuun, Pohjois-Savon, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskukset, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto TUKES sekä Sotkamon kunta, Kajaanin ja Kuhmon kaupungit, Paltamon, Ristijärven, Valtimon, Rautavaaran, Sonkajärven, Nurmeksen, Vaalan, Pyhännän, Siikalatvan ja Vieremän kunnat. Säteilyturvakeskus on liittänyt lausuntoonsa ydinenergia-asetuksen 63 §:n 2 momentin mukaisesti ydinturvallisuusneuvottelukunnan lausunnon.

[1] Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettu laki uudistettiin vuonna 2017. Uuden lain ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (252/2017) vireillä olevia asioita koskevan 40 §:n mukaan lain voimaan tullessa voimassa olevia säännöksiä sovelletaan hankkeeseen tai hankkeen muutokseen, jonka ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta on ennen tämän lain voimaantuloa tiedotettu kuuluttamalla. Tästä johtuen tähän hankkeeseen sovelletaan lakia 468/1994.

Työ- ja elinkeinoministeriö on lähettänyt lupahakemuksen tiedoksi mahdollista lausuntoa varten seuraaville tahoille: Geologian tutkimuskeskus GTK, työ- ja elinkeinoministeriön elinkeino- ja innovaatio-osasto (nyk. innovaatiot ja yritysrahoitus –osasto), Kainuun pelastuslaitos, Natur och Miljö rf, WWF, Suomen luonnonsuojeluliitto, Greenpeace, Kainuun luonnonsuojelupiiri ry, Sotkamon luonto ry, Elinkeinoelämän keskusliitto ry, Teknologiateollisuus ry, Kaivannaisteollisuus ry, Metallinjalostajat ry, Suomen Yrittäjät ry, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK ry, Suomen Ammattiliittojen Keskusliitto SAK ry, AKAVA ry ja Toimihenkilöjärjestö STTK ry.

Lisäksi työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt GTK:lta sekä VTT:ltä 21.1.2019 erikseen lausuntoa hakijan hakemuksensa täydennyksenä toimittamasta jätehuoltoa koskevasta liitteestä, ja Säteilyturvakeskukselta hakijan 30.9.2019 toimittamasta tarkennuksesta koskien Norilsk Nickel Harjavallasta tulevaa uraania.

Työ- ja elinkeinoministeriö julkaisi hakemuksen vireilläolosta hallintolain 41 §:n mukaisesti 6.11.2017 ja 18.1.2018 viidessä sanomalehdessä ilmoituksen, jossa kerrottiin mahdollisuudesta ilmaista mielipiteensä asiasta. Kyseiset lehdet olivat Helsingin Sanomat, Kaleva, Karjalainen, Savon Sanomat ja Kainuun Sanomat. Lisäksi lupahakemus oli esillä Sotkamon kunnan, Kajaanin ja Kuhmon kaupunkien, Paltamon, Ristijärven, Valtimon, Rautavaaran, Sonkajärven, Nurmeksen, Vaalan, Pyhännän, Siikalatvan ja Vieremän kuntien ilmoitustauluilla.

Yhteenveto työ- ja elinkeinoministeriön saamista lausunnoista, mielipiteistä ja hakijan vastineesta niihin sekä kooste Sotkamossa 7.11.2017 ja 21.2.2018 sekä Kajaanissa 22.2.2018 pidetyistä julkisista kuulemisista on esitetty tämän päätöksen liitteessä 1. Kaikki ministeriön saamat lausunnot ja mielipiteet on lisäksi julkaistu ministeriön internetsivuilla.

Euroopan komission kanta Euratomin perustamissopimuksen 43 artiklan mukaisesti

Ennen kaivos- ja malminrikastustoimintaa koskevan päätöksen tekemistä työ- ja elinkeinoministeriön on ydinenergia-asetuksen 63 a §:n mukaan varmistauduttava siitä, että investointihankkeesta on saatu Euratom-sopimuksen IV luvussa tarkoitettu Euroopan yhteisöjen komission lausunto, ja että hakija on noudattanut Euratom -sopimuksen IV lukua ja sen nojalla annettuja määräyksiä.

Euroopan komission lausunto sisältyy asiakirjaan nro K(2012) 105 lopullinen, "Komission kanta Euratomin perustamissopimuksen 43 artiklan mukaisesti, annettu 12.1.2012, uraanin talteenottoprosessista Sotkamon Talvivaaran kaivoksessa". Komissio katsoo, että investointi vastaa Euratomin perustamissopimuksen tavoitteita ja saattaa lisätä ydinpolttoaineen toimitusvarmuutta EU:ssa. Lausunnosta käy ilmi, että hakija on ilmoittanut komissiolle hankkeesta siten kuin Euratom -sopimuksen IV luku ja sen nojalla annetut määräykset edellyttävät. Komissio on ilmoittanut hakijalle osoittamallaan 8.4.2019 päivätyllä kirjeellä, että sen saamien tietojen perusteella mainittuun asiakirjaan sisältyvä lausunto on edelleen voimassa.

Euroopan komission kanta Euratomin perustamissopimuksen 37 artiklan mukaisesti

Euratomin perustamissopimuksen 37 artiklan mukaan jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle radioaktiivisen jätteen hävittämistä koskevista suunnitelmista sen

selvittämiseksi, voiko suunnitelmista aiheutua veden, maaperän tai ilman radioaktiivista pilaantumista toisen jäsenvaltion alueella.

Euroopan komissio on vastauksessaan hakijan hanketta koskevaan Euratom-sopimuksen 37 artiklan mukaiseen ilmoitukseen todennut, ettei omistajanvaihdos sinänsä laukaise tarvetta 37 artiklan mukaiselle menettelylle. Näin ollen komission vuonna 2012 Talvivaara Sotkamo Oy:n hankkeesta antama lausunto (EUVL 2012/C 158/02) on edelleen voimassa. Siinä komissio katsoi, että uraanin talteenottolaitoksesta peräisin olevan, missä tahansa muodossa olevan radioaktiivisen jätteen hävittämissuunnitelman toteuttaminen ei tavanomaisessa toiminnassa eikä yleisissä tiedoissa tarkastellun tyyppisessä ja laajuisessa onnettomuustilanteessa todennäköisesti aiheuta terveyden kannalta merkittävää veden, maaperän tai ilman radioaktiivista saastumista toisen jäsenvaltion tai naapurimaan alueella.

Päätöksenteossa ja tiedoksiantamisessa sovellettavat säännökset

Luvan kaivos- ja malminrikastustoimintaan, jonka tarkoituksena on uraanin tuottaminen, myöntää ydinenergialain 16 §:n perusteella valtioneuvosto. Ydinenergialain 21 §:ssä (muu ydinenergian käyttö), säädetään luvan myöntämisen edellytyksistä.

Luvansaajasta säädetään ydinenergialain 17 §:ssä, jonka mukaan lupa ydinenergian käyttöön voidaan myöntää vain Euroopan unionin jäsenvaltion lainkäyttövallan alaiselle luonnolliselle henkilölle, yhteisölle tai viranomaiselle.

Lupapäätöksen sisällöstä säädetään ydinenergia-asetuksen 65 §:ssä ja kaivoslain 56 §:ssä. Lisäksi on otettu huomioon YVA-lain 13 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan hanketta koskevasta lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten ympäristövaikutusten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Ydinenergialain 24 §:ssä säädetään luvan voimassaolosta. Säännöksen mukaan lupa myönnetään määräaikaisena. Määräajan pituutta harkittaessa on otettava huomioon erityisesti turvallisuuden varmistaminen ja toiminnan arvioitu kesto. Luvassa voidaan määrätä, että se lakkaa olemasta voimassa, jollei toimintaa aloiteta määräajassa luvan myöntämisestä. Uraanin talteenottolaitoksen käytön aloittamiselle voidaan tämän säännöksen perusteella asettaa määräaika.

Hakemuksen käsittelyssä, päätöksenteossa ja päätöksen tiedoksiantamisessa on lisäksi noudatettu, mitä kaivoslain 56 – 58 §:ssä säädetään.

PÄÄTÖS

1) Hakijan kaivoksesta peräisin olevan uraanin talteenotto

V a l t i o n e u v o s t o on ydinenergialain nojalla päättänyt myöntää Terrafame Oy:lle ydinenergialain 21 §:ssä tarkoitetun luvan

kaivos- ja malminrikastustoimintaan, jonka tarkoituksena on ottaa talteen uraania hakijan Sotkamon kunnassa sijaitsevasta kaivoksesta saatavasta malmista prosessilla, joka yleispiirteiltään ja turvallisuuden varmistamiseen liittyviltä perusratkaisuiltaan vastaa lupahakemuksessa esitettyä. Lupa on voimassa kaivoksen toiminta-ajan, kuitenkin enintään vuoden 2050 loppuun asti.

Tämä lupa lakkaa olemasta voimassa, ellei uraanin talteenottoa aloiteta kolmen vuoden kuluessa luvan lainvoimaiseksi tulosta.

Lupaehdot

1. Hakijan on päivitettävä selvitys uraanin talteenottolaitoksen käytöstä poistamisesta perustuen ensimmäisten kolmen vuoden käyttö- ja ylläpitokokemuksiin. Selvitys on toimitettava hyväksyttäväksi Säteilyturvakeskukselle sekä tiedoksi työ- ja elinkeinoministeriölle viimeistään kolmen vuoden ja kuuden kuukauden kuluttua käytön aloittamisesta.

2. Hakijan on seurattava uraanin talteenottolaitoksen ydinjätekertymää ja jätteiden käsittelyn toteutumista, ja raportoitava tulokset Säteilyturvakeskukselle vuosittain. Jätehuoltoa koskevat selvitykset on päivitettävä kolmen ensimmäisen toimintavuoden käyttökokemusten perusteella. Päivitetyt selvitykset on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle ja Säteilyturvakeskukselle viimeistään kolmen vuoden ja kuuden kuukauden kuluttua käytön aloittamisesta.

3. Uraanin talteenotolle on tehtävä ydinenergialain mukainen määräaikainen turvallisuusarvio 15 vuoden välein.

4. Hakijan on riittävän ajoissa ennen suunniteltua käyttöönottoa täydennettävä ydinenergia-asetuksen 62 a §:n mukaisia aineistoja yksityiskohtaisten suunnitelmien osalta ja toimitettava Säteilyturvakeskukselle päätöksen 1/Y42259/2019 mukaisesti siten, että STUK voi ydinenergialain 21 § 2 momentin mukaisesti todeta, että ydinenergian käyttö on asetettujen turvallisuusvaatimusten mukaista, turvajärjestelyt sekä valmiusjärjestelyt ovat riittävät, ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeellinen valvonta on asianmukaisesti järjestetty ja vahingonkorvausvastuu toiminnan yhteydessä sattuvan ydinvahingon varalta on järjestetty siitä säädetyllä tavalla.

2) Muualta tuotavat päämetallituotteet

V a l t i o n e u v o s t o on ydinenergialain nojalla päättänyt myöntää Terrafame Oy:lle ydinenergialain 21 §:ssä tarkoitetun luvan kaivos- ja malminrikastustoimintaan, jonka tarkoituksena on ottaa talteen Norilsk Nickel Harjavalta Oy:n tehtaalla erotettua uraania enintään 10 tonnia.

Tämä lupa lakkaa olemasta voimassa, ellei toimintaa aloiteta kolmen vuoden kuluessa luvan lainvoimaiseksi tulosta.

PÄÄTÖKSEN PERUSTELUT

Ydinenergialain 17 §:ssä säädetyn luvansaajaa koskevan edellytyksen täyttyminen

Lupahakemuksen liitteenä olevan kaupparekisteriotteen mukaan hakija on suomalainen osakeyhtiö.

Ydinenergialain 21 §:ssä säädettyjen edellytysten täyttyminen

1) Ydinenergian käyttö täyttää tämän lain mukaiset turvallisuutta koskevat vaatimukset ja työntekijöiden ja väestön turvallisuus sekä ympäristönsuojelu on otettu asianmukaisesti huomioon

Säteilyturvakeskus katsoo, että hakijan ympäristöluvassa asetetut uraanin kemialliseen myrkyllisyyteen perustuvat päästörajat ovat riittävät myös säteilysuojelun kannalta. Sekä henkilöstölle että väestölle arvioidut annokset alittavat merkittävästi säteilysuojelun raja-arvot. Uraanin talteenottolaitoksesta ei aiheudu säteilystä johtuvaa uhkaa ympäristölle ja talteenotto vähentäisi merkittävästi kipsisakka-altaisiin ja bioliuotuksen sekundäärikasoihin päätyvän uraanin määrää. Yhtiön suunnitelmat täyttävät turvallisuutta koskevat vaatimukset riittävällä tasolla valtioneuvoston luvan myöntämiseksi.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan on olennaista seurata altistumista työhygieenisin mittauksin ja biomonitorointimittauksin. Uraanin erottaminen ei vaaranna säteilyturvallisuutta eikä aiheuta terveydensuojelullisia haasteita väestölle. Sosiaali- ja terveysministeriö pitää tärkeänä, että työsuojeluun liittyvään turvallisuuskulttuurin parantamiseen kiinnitetään edelleen huomiota hakijan organisaatiossa. Ministeriö korostaa, että turvallisuuskulttuurin edistäminen on kiinteä osa hyvää turvallisuuskulttuuria. Ministeriö ei näe työsuojelullisia esteitä sille, että valtioneuvosto myöntää hakijalle luvan uraanin talteenottoon, mikäli edellä mainittuihin työsuojeluun liittyviin näkökohtiin kiinnitetään tarvittavaa huomiota. Ministeriö ei näe myöskään säteilyturvallisuuteen tai terveydensuojeluun liittyviä esteitä uraanin talteenotolle hakemuksessa esitetyllä tavalla.

Ympäristöministeriön lausunnossa todetaan, että talteenotto vähentää merkittävästi sekä nikkelituotteeseen että kipsisakkaan kertyvän uraanin määrää nykytilanteeseen verrattuna. Ympäristöministeriö pitää tärkeänä, että hakija tuottaa tiedot talteenottotoiminnassa syntyvien jätteiden laadusta ja huolehtii tarpeen mukaan niiden loppusijoituksesta laitoksen elinkaari huomioon ottaen sekä varautuu laitoksen toiminnassa häiriötilanteisiin myös jätehuollon toimenpiteiden osalta. Hakijan tuotantoprosessissa ja tuotteissa mukana oleva uraani ei nykyisellään aiheuta säteilyvaaraa ihmisille tai ympäristölle, sillä se vastaa säteilyominaisuuksiltaan kallioperässä esiintyvää luonnonuraania. Uraani ja uraanidioksidi ovat kuitenkin myrkyllisiä ja vesiympäristölle haitallisiksi aineiksi luokiteltuja aineita, joiden talteenotto ympäristönsuojelun näkökulmasta parantaa ympäristön tilaa. Ympäristöministeriö haluaa korostaa talteenottolaitoksen päästöjen ja ympäristövaikutusten tarkkailusuunnitelman ja sen toteuttamisen merkitystä. Ympäristön tilassa tapahtuvien muutosten havaitsemiseksi on tärkeää toteuttaa ilma- ja jätevesipäästöjen, jätteiden sekä vesistö- ja säteilyvaikutusten tarkkailu asiantuntevasti ja hyväksyttyjä menetelmiä käyttäen. Ympäristöministeriö katsoo, että talteenotolla voidaan merkittävästi vähentää uraanin kerääntymistä alueella ja vesiympäristöön.

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen (Kainuun ELY-keskus) mukaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä saadun tiedon perusteella toiminnan ympäristövaikutukset alueella ovat pienemmät, kun uraanilaitos otetaan käyttöön kuin tilanteessa, jossa toimintaa jatketaan ilman uraanin talteenottoa. Uraanilaitoksen käyttöönoton arvioidaan myös pienentävän sekundäärialueelle sijoitettavan loppuun liuotetun malmin uraanipitoisuutta. Uraanilaitoksen käyttöönotto ei vaikuta siihen, kuinka iso osa uraanista liukenee malmista bioliuotuskasoilla, talteenotto vähentää kuitenkin liuoskierron mukana bioliuotuskasoille palautuvan uraanin määrää. Kainuun ELY-keskus katsoo, että uraanin talteenotto on ympäristöturvallisuuden kannalta parempi vaihtoehto kuin toiminnan jatkaminen ilman uraanin talteenottoa.

Kainuun ELY-keskus on todennut Talvivaaran uraanin talteenoton ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta yhteysviranomaisena antamassaan lausunnossa, että Talvivaara Sotkamo Oy:n uraanin talteenoton ympäristövaikutusten arviointiselostus täyttää YVA-asetuksessa arviointiselostukselle asetetut vaatimukset. Lausunnossaan se kuitenkin edellytti lisäselvityksiä muualta tuotavien metallirikasteiden koostumuksesta, prosessoinnista sekä niiden ympäristövaikutuksista.

Lisäksi Kainuun ELY-keskuksen vuonna 2010 antaman yhteysviranomaisen lausunnon mukaan uraanin talteenoton seurauksena uraanin aiheuttamat ympäristövaikutukset kohdealueelle ovat pienemmät kuin jos hanke jätettäisiin toteuttamatta. Uraanin talteenotossa arviointiselostuksessa kuvatulla tavalla pääprosessiliuokseen liukenevasta uraanista päätyy sekä nikkelituotteeseen että kipsisakka-altaaseen merkittävästi pienempi osa kuin ilman talteenottoa.

Yhtiön tuotannon jatkamista tai lopettamista koskevaan YVA-menettelyyn 21.12.2017 antamassaan yhteysviranomaisen lausunnossa Kainuun ELY-keskus on viitannut Vaasan hallinto-oikeuden yhtiön ympäristölupaa koskevaan ratkaisuun ja todennut, että uraanilaitos on oleellinen osa nyt arvioitavana olevaa kokonaisuutta, ja että sitä on tarkasteltu osana eri hankevaihtoehtoja tarpeellisessa määrin. Tuotanto-YVA täydentää tältä osin Vaasan hallinto-oikeuden 28.4.2016 riittävän monipuoliseksi katsomaa uraanilaitokselle vuonna 2010 loppuun saatettua YVA-menettelyä. Samassa yhteydessä Kainuun ELY-keskus on todennut vuonna 2010 loppuun saatetun YVA-menettelyn tultua jo todetuksi riittäväksi.

Valtioneuvosto katsoo, että hanke täyttää ydinenergian käytön turvallisuutta koskevat vaatimukset ja työntekijöiden sekä väestön turvallisuus on otettu asianmukaisesti huomioon.

Edelleen valtioneuvosto katsoo, että ympäristönsuojelu on toiminnan suunnittelussa otettu asianmukaisesti huomioon, ja että valittua ratkaisua voidaan pitää ympäristönsuojelun kannalta vähintään yhtä hyvänä kuin hankkeen toteuttamatta jättämistä. Kainuun ELY-keskuksen asettamat vaatimukset lisäselvityksistä on otettu huomioon uraanin talteenottolaitoksen ympäristölupahakemuksessa. Tällöin ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 13 §:n 2 momentin säännös, jonka mukaan hanketta koskevasta lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten ympäristövaikutusten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon, on otettu huomioon Pohjois-Suomen aluehallintoviranomaisen antamassa ympäristölupapäätöksessä. Tällöin myös asetetaan mahdolliset ehdot uraanin talteenottolaitoksen aiheuttamille ympäristöpäästöille.

2) Hakijalla on ydinenergian käyttöä varten tarvittavan alueen hallinta

Uraanin talteenottolaitoksen sijaintipaikka on hakijan omistamalla Ruusunmaa-nimisellä asemakaavoitetulla kiinteistöllä (kiinteistötunnus 765-402-60-18) Sotkamon kunnassa.

Valtioneuvosto toteaa, että hakijalla on hakemuksessa tarkoitetun toiminnan edellyttämän alueen hallinta.

3) Ydinjätehuolto on järjestetty asianmukaisella tavalla ja varautuminen ydinjätehuollon kustannuksiin on järjestetty 7 luvun säännösten mukaisesti

Hakijan suunnitelmien mukaan uraanin tuotannosta ei synny ydinjätettä. Tuotantolaitoksen jätejakeisiin kertynyt uraani on hyödyntämiskelpoista ainetta, joka palautetaan tuotantoprosessiin. Yhtiö on hakenut ympäristölupaa jätejakeiden palauttamiselle primäärikasaan. Säteilyturvakeskus edellyttää, että tuotantolaitoksen jätekertymää ja kierrätyksen toimivuutta seurataan.

Valtioneuvosto katsoo lausuntojen ja työ- ja elinkeinoministeriön tekemän hakemuksen tutkinnan perusteella, että uraanin talteenotossa ei lähtökohtaisesti prosessikierto huomioon ottaen synny ydinjätettä, eikä siten myöskään hakijalle ydinenergialain mukaista jätehuoltovelvollisuutta tai velvollisuutta varautua ydinjätehuollon kustannuksiin ydinenergialain 7 luvussa tarkoitetulla tavalla. Jos hakijalle ei kuitenkaan myönnetä mainittua ympäristölupaa siten, että se mahdollistaa jakeiden palauttamisen prosessikiertoon tai käyttökokemusten perusteella kierrätys ei tuota hakijan suunnittelemaa lopputulosta, työ- ja elinkeinoministeriö tekee lupaehdossa 2 mainitun selvityksen perusteella ydinenergialain 28 §:n mukaisen päätöksen yhtiön velvollisuudesta huolehtia syntyvistä ydinjätteistä.

4) Hakijan järjestelyt Säteilyturvakeskuksen ydinenergialain 63 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun valvonnan toteuttamiseksi kotimaassa ja ulkomailla sekä 63 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitetun valvonnan toteuttamiseksi ovat riittävät

Säteilyturvakeskus katsoo, että sille on toimitettu tässä vaiheessa riittävät tiedot uraanin tuotannossa muodostuvien ydinaineiden osalta, ja että sen valvontaedellytykset toteutuvat. Säteilyturvakeskus on myös hyväksynyt hakijan suunnitelman ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarkoitetun valvonnan järjestämisestä, sekä suunnitelmat uraanin talteenottolaitoksen turvajärjestelyistä. Säteilyturvakeskus tarkastaa yksityiskohtaisempien vaatimusten täyttymisen ennen uraanin talteenottolaitoksen käyttöönottoa.

Valtioneuvosto toteaa, että hakijan järjestelyt ovat ydinenergialain 63 §:ssä tarkoitetun valvonnan kannalta riittävät.

5) Hakijalla on käytettävänään tarpeellinen asiantuntemus sekä toimintaa hoitava organisaatio ja toimintaa hoitavan henkilökunnan kelpoisuus ovat asianmukaiset

Säteilyturvakeskuksen mukaan hakijalla on käytettävissään asianmukainen organisaatio ja henkilöstöä on mahdollisuus kouluttaa niin, että tarpeellinen asiantuntemus voidaan saavuttaa. Ennen käyttöönottoa hakijan tulee esittää käyttöönottovaihetta varten päivitettyjä dokumentteja Säteilyturvakeskukselle. Säteilyturvakeskus tarkastaa ennen talteenottolaitoksen käyttöönottoa organisaation valmiuden turvalliseen toimintaan.

Valtioneuvosto toteaa, että hakijalla on käytettävänään tarpeellinen asiantuntemus, ja että toimintaa hoitava organisaatio ja toimintaa hoitavan henkilökunnan kelpoisuus ovat toiminnan tässä vaiheessa asianmukaiset.

6) Hakijalla harkitaan olevan taloudelliset ja muut tarpeelliset edellytykset harjoittaa toimintaa turvallisesti ja Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden mukaisesti

Hakemuksen mukaan hakijan liikevaihto vuoden 2017 kolmen ensimmäisen kvartaalin aikana oli 152,4 milj. euroa ja käyttökate 3,7 milj. euroa negatiivinen. Nikkeliä tuotettiin ajanjaksolla yhteensä 15 469 tonnia ja sinkkiä 33 237 tonnia. Vuoden 2016 investoinnit olivat yhteensä 84,3 miljoonaa euroa ja vuoden 2017 investointibudjetti on samalla tasolla.

Hakijalla on mahdollisuus käyttää Talvivaara Sotkamo Oy:n omana toiminta-aikanaan rakentamaa laitosta, minkä vuoksi toiminnan käynnistämiseen liittyvä investointitarve on vähäinen.

Säteilyturvakeskuksen lausunnossa tarkastellaan kansainvälisten sopimusvelvoitteiden täyttämistä ja todetaan, että ydinenergialain 21 §:n mukaisesti Säteilyturvakeskus varmistaa ennen uraanin talteenottolaitoksen käyttöönottoa, että tarpeellinen valvonta ydinaseiden leviämisen estämiseksi on asianmukaisesti järjestetty.

Valtioneuvosto toteaa, että hakijalla on riittävät taloudelliset mahdollisuudet uraanin talteenoton toteuttamiseen ja toiminnan harjoittamiseen turvallisesti ja Suomen kansainvälisten sopimusvelvoitteiden mukaisesti.

7) Niiden vieraiden valtioiden suostumukset, joita radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen siirtojen valvonnasta ja tarkkailusta annetussa neuvoston direktiivissä (2006/117/Euratom) edellytetään, on saatu ja direktiivin määräyksiä voidaan muutenkin noudattaa

ja ydinenergian käyttö muutoinkin täyttää 5-7 §:ssä säädetyt periaatteet eikä ole ristiriidassa Euratom-sopimuksen velvoitteiden kanssa

Hankkeessa radioaktiivisia jätteitä ei siirretä pois Suomesta, joten se ei edellytä minkään vieraan valtion suostumusta radioaktiivisen jätteen ja käytetyn ydinpolttoaineen valvonnasta ja tarkkailusta annetun neuvoston direktiivin (2006/117/Euratom) mukaisesti.

Työ- ja elinkeinoministeriön pyytämissä viranomaislausunnoissa ei ole esitetty, että hanke ei olisi yhteiskunnan kokonaisedun mukainen.

Joissakin muissa lausunnoissa ja mielipiteissä on esitetty lausumia, jotka voidaan tulkita siten, että lausunnon antajat tai mielipiteiden esittäjät eivät pidä hanketta yhteiskunnan kokonaisedun mukaisena.

Säteilyturvakeskus katsoo, että sen toimialan osalta ydinenergialain 5-7 §:n ja 21 §:n mukaiset luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät.

Euroopan komissio on antanut Talvivaara Sotkamo Oy:n hankkeesta myönteisen lausunnon (K(2012)105 lopullinen), jonka mukaan investointi vastaa Euratomin perustamissopimuksen tavoitteita ja saattaa lisätä ydinpolttoaineen toimitusvarmuutta EU:ssa. 8.4.2019 päivätyssä,

hakijalle osoitetussa kirjeessään komissio ilmoitti, ettei uusi tarkastelu vaikuta nyt tarpeelliselta.

Edellä esitetyn perusteella valtioneuvosto toteaa, että hanke täyttää ydinenergialain 5-7 §:ssä säädetyt periaatteet eikä ole ristiriidassa Euratom-sopimuksen velvoitteiden kanssa.

Kaivospaikan tai rikastuslaitoksen sijaintipaikan tarkoituksenmukaisuus suunnitellun toiminnan turvallisuuden kannalta

Säteilyturvakeskuksen lausunnon mukaan hankkeen ympäristövaikutuksista tehdyssä selvityksessä ei ole ilmennyt sellaisia ympäristön säteilyturvallisuuteen liittyviä seikkoja, jotka estäisivät uraanin talteenoton sille suunnitellulla paikalla. Uraanintuotantolaitoksen rakentaminen mahdollisimman lähelle kaivosta vähentää osaltaan uraaniyhdisteiden kuljetuksia, ja talteenottolaitoksen sijainti kaivosalueen sisällä ja etäällä asutuksesta edistää väestön säteilysuojelutavoitteiden täyttymistä myös mahdollisissa onnettomuustilanteissa.

Valtioneuvosto katsoo, että uraanin talteenottolaitoksen sijaintipaikka on tarkoituksenmukainen suunnitellun toiminnan turvallisuuden kannalta. Uraanin talteenotolle ei ole asetettu määrällisiä rajoituksia, koska kaivoksen tuotanto vaihtelee ja uraanin määrä on erilainen kaivoksen eri osista saatavassa malmissa.

Edellä esitetyn perusteella valtioneuvosto toteaa, että kaikki valtioneuvoston luvan myöntämiselle asetetut edellytykset täyttyvät.

Luvan voimassaoloaika

Edellä esitetyn perusteella valtioneuvosto katsoo, että Terrafame Oy:lle voidaan myöntää lupa uraanin talteenottoon kaivoksen toiminta-ajaksi, kuitenkin enintään vuoden 2050 loppuun asti.

Laitoksen käytön aloittamista koskeva määräaika

Valtioneuvosto katsoo, että uraanin talteenottolaitoksen käyttö on perusteltua aloittaa kolmen vuoden kuluessa luvan lainvoimaiseksi tulosta.

Määräajan perustelu

Toiminnan aloittamiselle on perusteltua asettaa määräaika, koska siten pienennetään uraanin kerääntymisestä kaivosalueelle koituvaa ympäristörasitusta. Toisaalta kolmen vuoden määräaikaa on pidettävä riittävänä ja kohtuullisena ottaen myös huomioon hakijan muu toiminta.

Luonnonuraanin palauttaminen yhtiön talteenottolaitokselle Harjavallan nikkelijalostusyksiköstä

Edellä selostetun lisäksi hakija hakee lupaa Harjavallan nikkelijalostusyksikköön (Norilsk Nickel Harjavalta Oy) myydyn ja tämän asiakkaan omista prosesseistaan erottaman luonnonuraanin toimittamiselle hakijan talteenottolaitokselle uraaniraaka-aineeksi 10 tonnin enimmäismäärään asti uraanisisältönä laskettuna.

Edellä esitetyn perusteella valtioneuvosto katsoo, että Terrafame Oy:lle voidaan myöntää lupa luonnonuraanin toimittamiselle Harjavallan nikkelijalostusyksiköstä hakijan talteenottolaitokselle 10 tonnin enimmäismäärään asti.

Muutoksenhaku

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Päätöksestä saa valittaa ydinenergialain 75 §:n 2 momentin ja kaivoslain (621/2011) 165 §:n mukaisesti. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valituskirjelmä on toimitettava valitusajassa korkeimman hallinto-oikeuden kirjaamoon. Valitusosoitus on liitteenä 2.

Maksu

Tästä päätöksestä on peritty Terrafame Oy:ltä 42 000 euron maksu, joka on määrätty ydinenergian käytön valvontaan kuuluvista valtioneuvoston päätöksistä suoritettavista maksuista annetussa asetuksessa (1474/2001).

Helsingissä 16 päivänä tammikuuta 2019

Elinkeinoministeri — Mika Lintilä

Erityisasiantuntija — Eriika Melkas

LIITTEET

1) Yhteenveto työ- ja elinkeinoministeriön saamista lausunnoista ja mielipiteistä

2) Valitusosoitus

LIITE 1

YHTEENVETO TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN SAAMISTA LAUSUNNOISTA JA MIELIPITEISTÄ TERRAFAME OY:N YDINENERGIALAIN MUKAISTA KAIVOS- JA MALMINRIKASTUSTA KOSKEVASTA HANKKEESTA

1. Lakisääteiset lausunnot

Sotkamon kunta puoltaa hakemusta. Kunta katsoo kuitenkin, että Terrafame voi ottaa talteen vain sen alueella sivutuotteena saatavan uraanin. Alueelle ei saa tuoda uraanilaitoksen käsiteltäväksi kaivoksen ulkopuolelta louhittuja uraanipitoisia aineksia. Terrafamella on vastuu valvonnasta, turvallisuudesta ja talteenottoprosessin kierron toteuttamisesta täysin suljettuna. Ympäristön säteilytilannetta on seurattava ja valvottava jatkuvin säännöllisin mittauksin. Mittausseuranta tulee aloittaa ennen laitoksen käynnistämistä. Raaka-aine- ja lopputuotekuljetusten tulee tapahtua ensisijaisesti rautateitse. Uraanin talteenottolaitoksen sisäinen suljettu vedenkierto varajärjestelmineen tulee järjestää niin, ettei uraaniyhdisteitä tai talteenotossa käytettyjä kemikaaleja pääse kulkeutumaan ympäristöön. Ilmapäästöjen puhdistamiseen käytettävissä puhdistuslaitteistoissa tulee olla varajärjestelmät sähkökatkojen tai muiden ennalta arvaamattomien tilanteiden varalta.

Kajaanin kaupunki puoltaa hakemusta. Uraanin talteenotolla on myönteinen vaikutus ympäristöön, kun toisen vaiheen bioliuotukseen, prosessisakka-altaisiin sekä metallituotteisiin päätyisi selvästi pienempi osa luonnonuraanista kuin nykyisin. Myös metallitehtaalta vesistöön johdettavan puhdistetun jäteveden uraanin ja sen hajoamistuotteiden pitoisuudet alenisivat entisestään.

Toiminnan tulee olla hallittua ja henkilöstö koulutettu toimimaan myös ongelmatilanteissa sekä muissa ennakoimattomissa tilanteissa. Uraanin talteenottolaitoksen sisäinen suljettu vedenkierto varajärjestelmineen tulee järjestää niin, ettei uraaniyhdisteitä tai talteenotossa käytettyjä kemikaaleja pääse kulkeutumaan ympäristöön. Ilmaan tulevien päästöjen puhdistamiseen liittyvissä laitteistoissa tulee olla varajärjestelmät sähkökatkojen tai muiden ennalta arvaamattomien tilanteiden varalta. Uraanituotteiden varastointi ja kuljetukset tulee järjestää niin, että niiden turvallisuus voidaan taata myös onnettomuustilanteissa. Turvallisuussyistä uraanituotteiden ja kemikaalien kuljetukset tulee hoitaa pääsääntöisesti rautateitse.

Lausuntoon on jätetty yksi eriävä mielipide, jonka mukaan uraanintuotannon käynnistämiseen annettava puoltava lausunto on Kajaanin kaupungilta vahva periaatteellinen päätös uraanikaivostoiminnan ja ydinvoiman puolesta Suomessa. Jos uraanin tuotanto aloitetaan Sotkamossa, päätökset uusien uraanikaivosten avaamiseksi esimerkiksi Lapissa on paljon helpompi tehdä. Toiminta ei myöskään olisi mielipiteen mukaan taloudellisesti kannattavaa johtuen uraanin alhaisesta maailmanmarkkinahinnasta. Ydinvoimaan ja uraanintuotantoon liittyy lukuisia riskejä vähäisistä ympäristöongelmista ja yksittäisistä syöpätapauksista globaaliin suuronnettomuuteen. Mielipiteessä kiinnitetään huomiota myös Terrafamen sosiaalisen toimiluvan puutteeseen alueella. Ennen uusien tuotantolupien myöntämistä tulisi kaivoksen esittää uskottava suunnitelma jo olemassa olevien ympäristöongelmien korjaamiseksi ja niistä aiheutuneiden vahinkojen korvaamiseksi. Mielipiteessä myös

epäillään ydinenergialain hakijan taloudelliselle tilanteelle asettamien edellytysten täyttymistä. Vastustaa hanketta.

Kuhmon kaupunki kannattaa hanketta. Terrafamella on erittäin suuri taloudellinen merkitys erityisesti Kainuussa alueellisesti, mutta myös laajemmin valtakunnallisesti. Uraanin talteenottolaitos työllistää suoraan noin 30 henkilöä ja välillisesti noin 50 henkilöä. Uraanin talteenotto nostaa Terrafamen liiketoiminnan kannattavuutta uraanituotteesta saatavilla myyntituloilla, parantamalla edellytyksiä yhtiön päätuotteen eli nikkelin jatkojalostushankkeen toteutukselle, parantamalla louhitun malmin hyödyntämistä, mahdollistamalla harvinaisten maametallien talteenoton sekä parantamalla jätejakeiden ominaisuuksia.

Valtimon kunnan mukaan uraanin talteenotto jo nyt tapahtuvan kaivostoiminnan yhteydessä on järkevää malminoton tehostamista. Yhtiön tulisi aktiivisella tiedottamisella vähentää hankkeeseen liittyvää epätietoisuutta.

Sonkajärven kunnalla ei ole huomauttamista hakemuksesta.

Nurmeksen kaupunki kannattaa hanketta. Yhtiön olisi aktiivisella tiedottamisella uraanin talteenotosta vähennettävä hankkeeseen liittyvää epätietoisuutta. Tiedottaminen on syytä ulottaa kaikkiin lähialueen kuntiin. Uraanin talteenotto kaivostoiminnan yhteydessä on säästeliään luonnonvarojen käytön mukaista.

Pyhännän kunnalla ei ole huomautettavaa lupahakemukseen.

Vieremän kunnalla ei ole huomauttamista hakemuksen mukaiseen toimintaan liittyen.

Säteilyturvakeskus on lausunnossaan arvioinut, miten hakemuksessa kuvattu toiminta täyttää ydinenergialainsäädännössä ja sen alaisissa viranomaismääräyksissä asetetut vaatimukset. Säteilyturvakeskus katsoo, että sen toimialan osalta ydinenergialain 5-7 § ja 21 §:n mukaiset luvan myöntämisen edellytykset täyttyvät. Hakijan on kuitenkin päivitettävä talteenottolaitoksen käyttökokemusten perusteella selvityksiä laitoksen käytöstä poistamiseksi sekä ydinjätehuollon järjestämiseksi.

Säteilyturvakeskus toteaa, että ympäristönsuojelun kannalta uraanituotannolle on asetettu hakijan ympäristöluvassa uraanin kemialliseen myrkyllisyyteen perustuvat päästörajat, jotka ovat Säteilyturvakeskuksen näkemyksen mukaan riittävät myös säteilysuojelun kannalta. Uraanin tuotannon ympäristölle ja ympäristön asukkaille aiheuttamat ydin- ja säteilyturvallisuusriskit ovat vähäisiä verrattuna ydinvoimalaitosten tai muiden ydinlaitosten käyttöön. Laitoksen ympäristön väestölle laitoksen normaalista käytöstä, mahdollisista käyttöhäiriöistä ja onnettomuuksista aiheutuvien annosten arvioidaan olevan enintään noin 1 % suomalaisten keskimääräisestä vuotuisesta luonnon säteilyaltistuksesta. Laitoksen henkilöstölle laitoksen käytöstä ja mahdollisista käyttöhäiriötilanteista mahdollisesti aiheutuvat annokset ovat tehtyjen arvioiden mukaan enimmillään suomalaisten saaman luonnollisen säteilyaltistuksen tasolla. Sekä henkilöstölle että väestölle arvioidut annokset alittavat merkittävästi säteilysuojelun raja-arvot.

Uraanin talteenottolaitoksesta ei aiheudu säteilystä aiheutuvaa uhkaa ympäristölle ja talteenotto vähentäisi merkittävästi kipsisakka-altaisiin ja bioliuotuksen sekundäärikasoihin päätyvän uraanin määrää. Uraanin talteenoton seurauksena sekundäärikasoissa ja kipsisakka-altaissa olevan uraanin määrä ei kasva merkittävästi ja talteenotto helpottaa tältä osin kaivoksen ennallistamista ja jälkihoitoa säteilyturvallisuuden kannalta.

Säteilyturvakeskus on turvallisuusarviossaan arvioinut, että hakijan suunnitelmat täyttävät turvallisuutta koskevat vaatimukset riittävällä tasolla valtioneuvoston luvan myöntämiseksi. Väestön ja henkilöstön säteilyturvallisuuden varmistamista koskevat suunnitelmat ovat tässä vaiheessa riittävän yksityiskohtaisia, ja ydinaseiden leviämisen ehkäisemiseksi tarkoitetun valvonnan suunnitelma on riittävä. Hakijan on täydennettävä turvallisuusarvion laatimisen pohjaksi toimitettua aineistoa Säteilyturvakeskuksen päätöksen mukaisesti hyvissä ajoin ennen talteenottolaitoksen suunniteltua käyttöönottoa siten, että Säteilyturvakeskus voi tarkastuksellaan todeta, että YEL 21 § 2 momentin mukaisesti ydinenergian käyttö on asetettujen turvallisuusvaatimusten mukaista, turvajärjestelyt ja valmiusjärjestelyt ovat riittävät, ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeellinen valvonta on asianmukaisesti järjestetty, ja vahingonkorvausvastuu toiminnan yhteydessä sattuvan ydinvahingon varalta on järjestetty siitä säädetyllä tavalla.

Säteilyturvakeskuksen näkemyksen mukaan jätejakeiden kierrätys voi olla toteutettavissa, jos hakija saa ympäristöviranomaisilta ympäristöluvan jätejakeiden kierrätykseen. Säteilyturvakeskus edellyttää kuitenkin, että tuotantolaitoksen jätekertymää ja kierrätyksen toimivuutta seurataan, ja ehdottaa, että hakijalle asetetaan lupaehdoksi, että kolmen ensimmäisen käyttövuoden kokemusten perusteella toimitetaan uusi käyttökokemuksiin perustuva selvitys kaivoksen ydinjätehuollosta, mukaan lukien tuotantolaitoksen purkaminen. Mikäli ympäristöviranomainen ei myönnä lupaa jätejakeiden kierrättämiseen, tai käyttökokemusten perusteella kierrätys ei tuota yhtiön suunnittelemaa lopputulosta, on hakijan huolehdittava uraanin talteenottolaitoksen radioaktiivisen tuotantojätteen huollosta ydinenergialain mukaisesti.

Säteilyturvakeskuksen näkemyksen mukaan hakijalla on edellytykset jatkaa talteenottolaitoksen käynnistämisen valmistelutöitä asianmukaisesti. Ennen käyttöönottoa hakijan tulee esittää käyttöönottovaihetta varten päivitettyjä dokumentteja Säteilyturvakeskukselle. Säteilyturvakeskus tarkastaa ennen talteenottolaitoksen käyttöönottoa organisaation valmiuden turvalliseen toimintaan.

Hakijalla on Säteilyturvakeskuksen hyväksymä vastuullinen johtaja ja tämän varahenkilö uraanituotannon koetoimintaan. Henkilöpätevyydet arvioidaan uudestaan ennen uraanin talteenottolaitoksen käyttöönottoa. Hakija on toimittanut hakemuksen varsinaisen uraanituotannon vastuullisen johtajan ja tämän varahenkilön nimeämiseksi. Uraanin talteenoton ympäristövaikutuksista on tehty selvitys, jossa ei tullut esille sellaisia ympäristön säteilyturvallisuuteen liittyviä seikkoja, jotka estäisivät uraanin talteenottolaitoksen käytön hakijan tehdasalueella. Talteenottolaitos tulee osaksi hakijan metallitehdasta, eikä uraanin raakajalosteita tarvitse kuljettaa kaivosalueelta muualle käsiteltäväksi ennen valmiin uraanioksidituotteen kuljetusta. Talteenottolaitoksen sijainti kaivosalueen sisällä ja

etäällä asutuksesta edistää väestön säteilysuojelutavoitteiden täyttymistä myös mahdollisissa onnettomuustilanteissa.

Myönnettäessä lupaa kaivos- tai malminrikastustoimintaan, jossa tarkoituksena on uraanin tuottaminen, on YEL 21 § 1 momentin viimeisen kohdan mukaan lisäksi arvioitava ydinenergialain 5-7 §:n toteutumista. Säteilyturvakeskuksen tarkastuksen perusteella hakijan suunnitelmat ovat YEL 5-7 §:n osalta Säteilyturvakeskuksen toimivalta-alueella riittävät luvan myöntämistä varten aiemmin esitettyjä ydinjätehuoltoa koskevilla huomautuksilla.

Säteilyturvakeskus esittää lupaan lisättäväksi seuraavat ehdot:

1. Hakijan on päivitettävä selvitys uraanin talteenottolaitoksen käytöstä poistamisesta perustuen ensimmäisten kolmen vuoden käyttö- ja ylläpitokokemuksiin. Selvitys on toimitettava hyväksyttäväksi Säteilyturvakeskukselle sekä tiedoksi työ- ja elinkeinoministeriölle viimeistään 3 vuotta ja kuusi kuukautta käytön aloittamisesta.

2. Hakijan on seurattava uraanin talteenottolaitoksen ydinjätekertymää ja jätteiden käsittelyn toteutumista ja raportoitava tulokset Säteilyturvakeskukselle vuosittain. Jätehuoltoa koskevat selvitykset on päivitettävä kolmen ensimmäisen toimintavuoden käyttökokemuksien perusteella. Päivitetyt selvitykset on toimitettava työ- ja elinkeinoministeriölle ja Säteilyturvakeskukselle viimeistään 3 vuoden ja kuuden kuukauden kuluttua käytön aloittamisesta.

3. Uraanin talteenotolle on suoritettava ydinenergialain mukainen määräaikainen turvallisuusarvio 15 vuoden välein.

4. Jos valtioneuvosto myöntää hakijalle luvan uraanin tuotantoon, Säteilyturvakeskus edellyttää Terrafamelta riittävän ajoissa ennen suunniteltua käyttöönottoa ydinenergia-asetuksen 62 a § mukaisten aineistojen täydentämistä yksityiskohtaisten suunnitelmien osalta ja toimittamista Säteilyturvakeskukselle päätöksen mukaisesti siten, että Säteilyturvakeskus voi tehdä ydinenergialain 21 § 2 momentin mukaisen toteamisen siitä, että ydinenergian käyttö on asetettujen turvallisuusvaatimusten mukaista, turvajärjestelyt sekä valmiusjärjestelyt ovat riittävät, ydinaseiden leviämisen estämiseksi tarpeellinen valvonta on asianmukaisesti järjestetty ja vahingonkorvausvastuu toiminnan yhteydessä sattuvan ydinvahingon varalta on järjestetty siitä säädetyllä tavalla.

Ydinturvallisuusneuvottelukunta suosittelee Säteilyturvakeskukselle antamassaan lausunnossa, että lupaehdot mahdollistaisivat useampia tapoja huolehtia jätehuoltovelvollisuudesta järkevästi ja turvallisesti ja niin, ettei edellytettäisi, että nimenomaan hakijan olisi luvitettava loppusijoitusratkaisu. Neuvottelukunta kiinnittää Säteilyturvakeskuksen huomiota laitoksen käytöstäpoistovaiheeseen ja siihen, miten vielä jäljellä olevat puhdistuksessa käytettävät liuokset on suunniteltu käsiteltäviksi ja jääkö käytöstäpoistovaiheessa muita uraanilla mahdollisesti kontaminoituneita liuoksia, laitteita tai rakenteita, jotka vaativat loppusijoitusta. Neuvottelukunta toivoo Säteilyturvakeskuksen ottavan kantaa siihen, mikä olisi menettely, jos loppusijoitettavaa jätettä syntyisi. Neuvottelukunta pitää välttämättömänä, että hakija nimeää säteilyturvallisuusvastaavan ydinenergian

käyttöön ja hyödyntää säteilylain mukaisesti säteilyturvallisuusasiantuntijoita. Säteilyturvallisuuteen liittyvät tehtävät tulisi myös ottaa huomioon hakijan johtamisjärjestelmässä. Neuvottelukunnan mielestä Säteilyturvakeskuksen olisi hyvä tuoda selvästi esiin lausunnossaan, että uraanituotannon vaikutuksesta kaivoksen jätekivikasoihin ja kipsisakkoihin päätyisi lopulta merkittävästi vähemmän uraania kuin ilman uraanintuotantoa. Erityisesti säteilyaltistuspotentiaali vähenee merkittävästi pitkällä aikavälillä. Lopuksi neuvottelukunta toteaa, että Säteilyturvakeskuksen lausunnossa ja turvallisuusarviossa turvallisuus sekä turva- ja valmiusjärjestelyt ja ydinmateriaalivalvonta on arvioitu riittävän kattavasti ja riittävää asiantuntemusta käyttäen ja arvioinnin tulokset ovat hyväksyttäviä.

Ympäristöministeriön lausunnossa todetaan uraanin talteenoton saannin olevan erittäin hyvä, yli 90 % ja talteenoton vähentävän merkittävästi sekä nikkelituotteeseen että kipsisakkaan kertyvän uraanin määrää nykytilanteeseen verrattuna, jolloin uraania ei oteta talteen. Metallin talteenoton jälkeen poistettavissa vesissä ei ole merkittävästi uraania eikä uraanin tytärnuklideja.

Ympäristöministeriön mukaan on tärkeää, että luvanhakija tuottaa tiedot talteenottotoiminnassa syntyvien jätteiden laadusta ja huolehtii tarpeen mukaan niiden loppusijoituksesta laitoksen elinkaari huomioon ottaen sekä varautuu laitoksen toiminnassa häiriötilanteisiin myös jätehuollon toimenpiteiden osalta.

Ympäristöministeriö toteaa, että hakijan tuotantoprosessissa ja tuotteissa mukana oleva uraani ei nykyisellään aiheuta säteilyvaaraa ihmisille tai ympäristölle, sillä se vastaa säteilyominaisuuksiltaan kallioperässä esiintyvää luonnonuraania. Uraani ja uraanidioksidi ovat kuitenkin myrkyllisiä ja vesiympäristölle haitallisiksi aineiksi luokiteltuja aineita, joiden talteenotto parantaa ympäristön tilaa. Ministeriö haluaa korostaa talteenottolaitoksen päästöjen ja ympäristövaikutusten tarkkailusuunnitelman ja sen toteuttamisen merkitystä. Ympäristön tilassa tapahtuvien muutosten havaitsemiseksi on tärkeää toteuttaa ilma- ja jätevesipäästöjen, jätteiden tarkkailu sekä vesistö- ja säteilyvaikutusten tarkkailu asiantuntevasti ja hyväksyttyjä menetelmiä käyttäen.

Ympäristöministeriö katsoo, että uraanin talteenotto edistää kestävän kaivostoiminnan periaatteiden toteutumista. Talteenotolla voidaan merkittävästi vähentää uraanin keräytymistä alueella ja vesiympäristöön. Uraanin talteenoton toteuttaminen teknisesti korkeatasoisin menetelmin ja riittävällä osaamisella on tarkoituksenmukaista ja modernia luonnonvarojen hyödyntämistä, joka luo edellytyksiä ympäristön tilan parantumiselle ja turvalliselle kaivosympäristölle sekä kannattavalle liiketoiminnalle. Kannattaa hanketta.

Pohjois-Savon liitolla ei ole hakemuksesta huomautettavaa. Liitto kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että hakemuksesta ei ilmene, miten kauan kuljetukset Sotkamosta Norilsk Nickel Harjavalta Oy:n tuotantolaitokselle jatkuisivat.

Kainuun elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus totesi yhteysviranomaisen lausunnossaan Talvivaara Sotkamo Oy:n YVA-selostuksesta vuonna 2010, että ympäristövaikutusten arviointimenettelyssä saadun tiedon perusteella toiminnan ympäristövaikutukset alueella ovat pienemmät, kun uraanilaitos otetaan käyttöön kuin tilanteessa, jossa toimintaa jatketaan ilman uraanin talteenottoa.

Vuonna 2017 Terrafame Oy:n kaivostoiminnan jatkamista ja kehittämistä tai vaihtoehtoista sulkemista koskevasta YVA-selostuksesta antamassaan yhteysviranomaisen lausunnossaan Kainuun ELY-keskus toteaa, että uraanilaitoksen YVA-menettelyn uudelleen läpikäymiselle ei ole tarvetta, uraanilaitoksen käyttöönotolle on lainvoimainen ympäristölupa ja sen voi ottaa käyttöön, mikäli muut tarvittavat luvat ja päätökset ovat asianmukaisesti hoidetut. ELY-keskus katsoo myös, että uraanilaitos on oleellinen osa nyt arvioitavana olevaa kokonaisuutta ja sitä on tarkasteltu osana eri hankevaihtoehtoja tarpeellisessa määrin.

Kainuun ELY-keskus on hakijan hakemuksesta antamassaan lausunnossa katsonut, että nykyisessä lainvoimaisessa ympäristöluvassa on annettu kattavat ja riittävät määräykset uraanilaitoksen ympäristövaikutusten valvomiseksi. Mikäli uraanilaitos otetaan käyttöön, on tarkkailuohjelmaa täydennettävä lähinnä uraanilaitoksen käyttö- ja päästötarkkailun osalta ympäristöluvassa edellytetyllä tavalla.

ELY-keskus toteaa myös, että uraanin talteenotto on ympäristöturvallisuuden kannalta parempi vaihtoehto kuin toiminnan jatkaminen ilman uraanin talteenottoa.

Sosiaali- ja terveysministeriön mukaan työsuojeluun liittyvään turvallisuuskulttuurin parantamiseen tulee edelleen kiinnittää huomiota. Ministeriön näkemyksen mukaan on kiinnitettävä huomiota kaasuturvallisuuteen, sillä uuttovaiheen sekoituksesta voi vapautua rikkivetyä. Uraanille ja sen yhdisteille voi työssä altistua lähinnä hengitysteitse, mutta liukoisille uraaniyhdisteille voi altistua myös ihon tai silmien sidekalvon kautta. Lisäksi ministeriö käsittelee lausunnossaan yksityiskohtaisemmin toimintaan liittyviä työturvallisuusriskejä sekä työterveyshuollon roolia.

Ministeriö ei kuitenkaan näe työsuojelullisia esteitä luvan myöntämiselle, mikäli työsuojeluun liittyviin näkökohtiin kiinnitetään edelleen huomiota. Ministeriö ei näe myöskään säteilyturvallisuuteen tai terveydensuojeluun liittyviä esteitä luvan myöntämiselle. Ministeriö katsoo, että uraanin erottaminen ja jalostaminen yellow cake-välituotteeksi on ydinenergialain piiriin kuuluvaa toimintaa. Ydinenergialaki velvoittaa toiminnanharjoittajaa noudattamaan korkeaa turvallisuuskulttuuria. Lisäksi ministeriö katsoo, että uraanin erottaminen vähentää kaivoksen säteilyturvallisuuteen liittyviä riskejä.

Turvallisuus- ja kemikaalivirastolla ei ole asiassa lausuttavaa.

Paltamon kunta puoltaa uraanin talteenottoa. Lupapäätöksessä tulee ottaa huomioon mahdolliset häiriötilanteisiin varautuminen, työntekijöiden turvallisuus sekä se, ettei uraaniyhdisteitä pääse kulkeutumaan ympäristöön.

Nurmeksen kaupunki kannattaa hanketta. Yhtiön olisi aktiivisella tiedottamisella uraanin talteenotosta vähennettävä hankkeeseen liittyvää epätietoisuutta. Tiedottaminen on syytä ulottaa kaikkiin lähialueen kuntiin. Uraanin talteenotto kaivostoiminnan yhteydessä on säästeliään luonnonvarojen käytön mukaista.

Pohjois-Savon liitolla ei ole hakemuksesta huomautettavaa. Liitto kiinnittää huomiota siihen, että hakemuksesta ei ilmene, miten kauan kuljetukset Sotkamosta Norilsk Nickel Harjavalta Oy:n tuotantolaitokselle jatkuisivat.

Pyhännän kunnalla ei ole huomautettavaa lupahakemukseen.

Sonkajärven kunnalla ei ole huomauttamista hakemuksesta.

Valtimon kunta katsoo, että uraanin talteenotto jo nyt tapahtuvan kaivostoiminnan yhteydessä on järkevää malminoton tehostamista. Yhtiön tulisi aktiivisella tiedottamisella vähentää hankkeeseen liittyvää epätietoisuutta.

Vieremän kunnalla ei ole huomauttamista hakemuksen mukaiseen toimintaan liittyen.

2. Muut pyydetyt lausunnot

Geologian tutkimuskeskus GTK katsoo, että hakijan tulisi esittää hakemuksessa primääri- ja sekundääriliuotuskasojen tytärnuklidien (esim. 226Ra, 210Pb ja 210Po) aktiivisuuspitoisuuksista kvalitatiivisten arvioiden sijaan päivitettyjä kvantitatiivisia mittaustuloksia. Kaivannaisjätteiden riskinarvioinnin kannalta tulisi tietää, mihin ja kuinka stabiileihin kemiallisiin yhdisteisiin uraanin tytärnuklidit ovat primääri- ja sekundäärikasoissa sitoutuneet. Lisäksi on suositeltavaa tehdä vastaava selvitys myös hakemuksessa mainittujen häiriötilanteissa syntyvien epäpuhtaussaostumien sekä mahdollisten kaasupesureiden neutralointisakkojen osalta. Tulisi arvioida erityisesti uraanin tytärnuklidien pitkäaikaiskäyttäytymistä sekundääriliuotuskasoissa, jotka toimivat myöhemmässä vaiheessa liuotetun malmin loppusijoituspaikkana.

GTK:n mukaan hanke vähentäisi kaivosalueelle loppusijoitettavien kaivannaisjätteiden ympäristöriskejä, koska kipsisakka-altaan aineksen uraanipitoisuus laskee merkittävästi. Talteenoton seurauksena uraania ei myöskään päädy merkittävissä määrin Ni-Co –sulfidirikasteeseen, jossa uraani on nykyisin epäpuhtautena häiriten jatkojalostusprosesseja.

On tarpeen selvittää uraanin hajoamissarjan radionuklidien esiintymistä koko tuotantoprosessissa ja arvioida mahdollisia ympäristövaikutuksia, erityisesti uraanin tytärnuklidien pitkäaikaiskäyttäytymistä sekundääriliuotuskasoissa, jotka toimivat myös liuotetun malmin loppusijoituspaikkana. Kaivannaisjätteet on loppusijoitettava siten, etteivät uraani ja sen hajoamistuotteet pääse liukenemaan ja kulkeutumaan loppusijoituspaikastaan ympäristöön.

Akava ry:n mukaan malmin louhintaan liittyy paljon ympäristöön ja työturvallisuuteen liittyviä riskejä, joihin kannattaa suhtautua vastuullisemmin kuin mitä aiemmin on tehty. Riskien hallinnan parantamisen lisäksi uraanin talteenottohankkeen yhteydessä toimivat yritykset tulisi velvoittaa viestimään aktiivisesti ja säännöllisesti toiminnan ympäristövaikutuksista. Tuotannossa ja kuljetusketjussa on erityisesti huolehdittava uraanin ympäristövaikutusten minimoinnista. Työntekijöiden ja ympäristön turvallisuuteen on panostettava takaamalla ympäristö- ja työsuojeluviranomaisille riittävät resurssit hoitaa valvonta lain vaatimalla tasolla.

Ammattiliitto Pro pitää elinkeinopoliittisesta näkökulmasta hanketta hyvänä, edellyttäen, ettei alueen muulle elinkeinotoiminnalle aiheudu haittaa. Lupaprosessissa pitää kuitenkin saada täysi varmuus henkilöstön, johdon ja valvovien viranomaisten osaamistasosta käsitellä ja valvoa uraanin puolivalmisteen tuotantoa sekä huomioida riittävästi, että alueella toimitettava teollinen prosessi ei ole enää pelkästään kaivoslain piirissä. Erityistä huomiota on kiinnitettävä myös työterveyshuollon osaamiseen valvoa sellaisten henkilöiden terveyttä, jotka työskentelevät säteilylähteiden parissa ja läheisyydessä.

Talteenotto vähentää uraanin aiheuttamaa ympäristökuormaa alueella ja myös resurssitehokkuuden näkökulmasta talteenotto on perusteltua. Suojaetäisyys asutuksesta on riittävä ja laajemmat maantieteelliset ympäristöterveydelliset riskit liittyvät enemmänkin lopputuotteen kuljetukseen. Riskit ympäristön pistemäiselle saastumiselle kasvavat aina silloin kun käsitellään puhtaampaa muotoa uraanista ja tämä koskee erityisesti kaivosaluetta. Talteenottolaitoksen uuttamis- ja kuivaamistekniikassa olisikin hyvä käyttää vain sellaisia hyväksi todettuja tekniikoita, jotka minimoivat ympäristö- ja terveysriskejä. Prosessissa olisi hyvä minimoida kaikki sellaiset vaiheet, missä ihmiset ja ympäristö ovat tekemisissä yellow cake-muotoisen uraanijalosteen kanssa sekä minimoida kaikki sellaiset kaivoksella tai kuljetuksessa tapahtuvat työvaiheet, joissa voi syntyä vaaratilanteita ja riskejä, että kuivaa uraanijalostetta pääsee luontoon.

Hakemus koskee nykyistä tuotantomäärää ja mikäli kaivostoiminta merkittävästi laajenee uraanin tai muun metallin talteenottamiseksi, tai talteen otettavan uraanin määrän lisääntyessä oleellisesti, kaikki tarvittavat selvitykset työturvallisuuteen liittyen tulee toteuttaa uudelleen vastaamaan muuttunut tilanne, samoin on toteutettava uudelleen sidosryhmien kuuleminen. Radon-kaasun muodostumista tulee tarkkailla uuden uuttamisprosessin käynnistämisessä ja läpi koko puhtaamman uraanin käsittelyprosessin.

Uraanin talteenottoprosessin kaikissa vaiheissa, koskien myös alihankintaketjua, kuljetusta ja alueen viranomaistatahoja sekä julkisia palveluja, tulee ennen toiminnan aloittamista olla huomioituna uuden säteilyturvalain ja säteilyturva-asetuksen määräykset. Säteilytyötä tekevien työntekijöiden terveydentilaa tulee tarkkailla säännöllisesti työterveyshuoltolain edellyttämällä tavalla.

Sen varalta, että onnettomuus sattuisi, olisi tärkeää, että kaikilla Talvivaaran alueella työskentelevillä on perustiedot säteilevältä aineelta suojautumiseksi.

Ammattiliitto Pro muistuttaa, että asiassa tulee käydä riittävät ja kattavat yhteistoimintalain mukaiset neuvottelut henkilöstön kuulemiseksi. Henkilöstön perehdytyksessä ja kouluttamisessa tulee huolehtia myös kaikkien alueella toimivien yritysten henkilöstön ja kuljetushenkilöstön perehdyttämisestä ja kouluttamisesta. Käytettäessä ulkomaista työvoimaa tai vuokratyötä, on kiinnitettävä vielä erityistä huomiota turvallisuuteen sekä tilaajavastuulain noudattamiseen. On tärkeää, että aluehallintoviraston työsuojeluviranomaisille taataan riittävät resurssit toimintaan liittyvän työturvallisuuden ja työsuhteen ehtojen sekä tilaajavastuulain noudattamisen valvomiseksi.

Kainuun liitto katsoo, että luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen ja jalostaminen omassa maakunnassa pitkälle jalostetuiksi tuotteiksi ja palveluiksi on Kainuulle tärkeä maakunnan menestystä rakentava asia. Uraanin talteenotolla vahvistetaan hakijan aluetaloudellisia vaikutuksia sekä luodaan toiminnan jatkokehittämiselle mahdollisuus myös harvinaisten metallien talteenottoon. Uraanin aiheuttamat pysyvät ympäristövaikutukset kaivoksen vaikutusalueella pienenevät verrattuna siihen, että uraanin palautettaisiin monimetallikaivoksen tuotannon yhteydessä takaisin alueen maaperään.

Kuhmon kaupunki kannattaa hanketta. hakijalla on erittäin suuri taloudellinen merkitys erityisesti Kainuussa alueellisesti, mutta myös laajemmin valtakunnallisesti. Uraanin talteenottolaitos työllistää suoraan noin 30 henkilöä ja välillisesti noin 50 henkilöä. Uraanin talteenotto nostaa hakijan liiketoiminnan kannattavuutta uraanituotteesta saatavilla myyntituloilla, parantamalla edellytyksiä yhtiön päätuotteen eli nikkelin jatkojalostushankkeen toteutuksen, parantamalla louhitun malmin hyödyntämistä, mahdollistamalla harvinaisten maametallien talteenoton sekä parantamalla jätejakeiden ominaisuuksia.

MTK Pohjois-Suomi ry ja MTK Pohjois-Savo ry kannattavat hanketta. Hakijan suunnitelmat uraanin talteenottoon ovat esiselvityksen perusteella järkeviä. Suunnitelman mukaan kaivoksen ympäristökuorma ei kasva, mutta prosessi tehostuu ja tuo positiivisia vaikutuksia aluetalouteen. MTK korostaa, että oleellista on huolehtia eri vaiheiden ympäristöturvallisuudesta ja valvonnasta. MTK esittää, että hakija sitoutuu kestävän kaivostoiminnan verkoston kaivosvastuujärjestelmään ja pyrkii jatkuvasti kehittämään toimintaansa sen mukaisesti.

Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry kannattaa hanketta. SAK:n mielestä uraanin talteenotto on taloudellisesti järkevää ja se tehostaa luonnonvarojen käyttöä kaivostoiminnassa. Uraanista saatavien myyntitulojen lisäksi bioliotuskasoille, prosessisakka-altaille ja metallituotteisiin päätyisi merkittävästi nykyistä vähemmän uraania. Talteenotto avaisi myös uusia mahdollisuuksia kehittää harvinaisten maametallien talteenottoa sekä nikkelin ja koboltin jatkojalostusta.

Kaiken ja erityisesti aloitettavan uraaniliiketoiminnan pitää olla siten järjestettyä, että kaikkia turvallisuusmääräyksiä noudatetaan ehdottomasti ja toiminnan pitää kaikilta osin olla tarkastettavissa ja läpinäkyvää.

Suomen luonnonsuojeluliitto ry yhtyy Sotkamon luonto ry:n ja Suomen luonnonsuojeluliitto Kainuun piiri ry:n yhteiseen lausuntoon asiaan liittyen. Ydinenergialaki edellyttää, että yhtiön ympäristöasiat ovat kunnossa, ja että sillä on taloudelliset resurssit hoitaa ne jatkossakin. Uraanilaitos ei täytä 21 §:n vaatimuksia ympäristönsuojelun huomioimisesta asianmukaisesti. Ympäristöluvan määräysten jatkuva laiminlyönti ja investointien viivästyttäminen sekä taloudellinen epävarmuus osoittavat, että tällä hetkellä yhtiön taloudelliset resurssit eivät myöskään ole riittävät ydinenergialain vaatimusten täyttämiseksi. Luonnonsuojeluliiton mielestä ydinenergialain mukaiseen valtioneuvoston luvan myöntämiseen ei ole edellytyksiä. Vastustaa hanketta.

Suomen luonnonsuojeluliiton Kajaanin yhdistys ry vastustaa hanketta. Yhtiön toiminnassa on edelleen vakavia puutteita ympäristönsuojeluun liittyen.

Ympäristönsuojelun kannalta keskeisiä tekijöitä, kuten sivukivikasojen loppusijoitusta, mustaliuskeen rapautumisesta aiheutuvaa ympäristön pilaantumista, kipsisakka-altaiden kokonaisturvallisuutta, purkuvesien puhtautta eikä pölyhaittoja ole edelleenkään pystytty kestävällä tavalla ratkaisemaan. Lisäksi aiemmin saastuneita jo lainvoimaisen puhdistuspäätöksen saaneita maa- ja vesialueita ei ole vieläkään puhdistettu ja kunnostettu asianmukaisesti.

Uraanin talteenottoa ei myöskään voida luvitus- ja YVA-prosesseissa pitää muusta kaivostoiminnasta, kaivoksen jätehuollosta ja ympäristönsuojelusta erillisenä toimintana.

Mikäli lupa uraanin talteenottoon myönnetään, sitoutuvat silloin päätöksentekijät ja koko Suomi myös entistä tiiviimmin ydinenergiaan ja ydinteollisuuteen. Lisäksi uraanintuotanto on väistämättä liitoksissa myös ydinaseteollisuuden kanssa. Koko ydinvoimakysymys jakaa vahvasti mielipiteitä Suomessa. Lisäksi hyvin epävarman ja suurten riskien yritystoiminnan jatkuva rahoittaminen valtion kassasta ei ole yhteiskunnan kokonaisedun mukaista. Talvivaaran ja Terrafamen kaivosten koko elinkaari on ollut ulkopuolisen rahoituksen varassa.

Yhtiön taloudelliset edellytykset eivät täytä ydinenergialain vaatimaa tasoa. Lisäksi ei ole realistista eikä oikeudenmukaista uskoa ainoastaan yhtiön omia arvioita siitä, että kaivostoiminta tulee muuttumaan taloudellisesti kannattavaksi.

Suomen yrittäjät ry kannattaa hanketta. Hankkeen ympärille suunniteltu toiminta synnyttää uusia työpaikkoja ja edistää alueen elinvoimaisuutta. Lisäksi toiminnan välilliset vaikutukset pk-yritysten näkökulmasta ovat positiiviset. Uraanin talteenotto ja siihen liittyvä muu toiminta pitää toteuttaa ympäristön kannalta kestävästi.

Työ- ja elinkeinoministeriön elinkeino- ja innovaatio-osastolla (nyk. Innovaatiot ja yritysrahoitus –osasto) ei ole asiassa lausuttavaa.

3. Työ- ja elinkeinoministeriölle kirjallisesti toimitetut mielipiteet

Tässä yhteenvedossa tuodaan esiin työ- ja elinkeinoministeriölle kirjallisesti lähetetyissä mielipiteissä painottuneita seikkoja ja näkökohtia. Yhteensä kirjallisia mielipiteitä annettiin 11, joista yhteisöjä tai järjestöjä edusti kolme mielipidettä, kun taas yksityishenkilöiltä työ- ja elinkeinoministeriö sai kahdeksan mielipidettä. Yksityishenkilöiden esittämistä kannanotoista 3 oli selkeästi hanketta puoltavia, 4 selkeästi kriittisiä. Yhteisöistä tai järjestöistä kaksi oli selkeästi vastustavalla kannalla.

Julkisissa kuulemistilaisuuksissa esitettyjä mielipiteitä ei ole tässä laskettu mukaan. Myöskään TEM:n erikseen pyytämiä lausuntoja ei ole esitetty tässä yhteydessä.

Useissa kannanotoissa esitetään hankkeen ympäristövaikutuksia koskevien tietojen olevan puutteellisia. Myös hakijan taloudellisia edellytyksiä hankkeen läpiviemiseen epäillään ja katsotaan yhtiön toimivan ulkopuolisen rahoituksen varassa. Valvonnan puolueettomuuteen, riippumattomuuteen ja läpinäkyvyyteen on vaadittu kiinnitettävän erityistä huomiota.

Lähes kaikissa hankkeeseen kriittisesti suhtautuvissa mielipiteissä viitataan koko kaivoksen toiminnasta jo aiemmin aiheutuneisiin ympäristövahinkoihin muun muassa lähiseudun vesistöissä. Äärimmillään on esitetty kaivoksen alasajoa ja ympäristön saattamista luonnonmukaiseen tilaansa. Yhdessä mielipiteessä esitetään huoli hankkeen vaikutuksista alueen maatalouteen.

Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ja Vesiluonnon puolesta ry esittävät yhteisessä mielipiteessään, että mainituista aiemmin aiheutuneista ympäristövahingoista johtuen hakijaa ei voitaisi pitää ympäristönsuojelun asianmukaisesti huomioon ottavana toimijana. Mainitut kiinnittävät huomiota myös siihen, että hakemuksesta puuttuvat tiedot radioaktiivisten jätteiden käsittelystä.

Jormaskylä – Korholanmäki –osakaskunta on esittänyt riittävien vakuuksien vaatimista mahdollisten pilaantumisten ennallistamiseksi ja jo aikaisemman kaivostoiminnan aiheuttamien vahinkojen korjaamiseksi, sekä vaatinut, että lupa ei salli malmin tuomista muualta alueelle jatkojalostettavaksi.

Puhtaiden vesien puolesta –kansalaisliike ja Oulujoen reitti ry peräänkuuluttavat yhteisessä mielipiteessään selvitystä talteenottolaitoksen mahdollisesta kontaminoitumisesta käyttöikänsä aikana, suunnitelmaa uraanin talteenottolaitoksen purkamisesta ja purkujätteiden loppusijoituksesta käytön loputtua, sekä suunnitelmaa ydinjätehuoltovelvollisuuden hoitamiseksi laitoksen purkamisen suhteen.

Toisaalta puoltavissa mielipiteissä on todettu, että uraani kannattaa ottaa talteen ja tehdä tuotteeksi, kunhan prosessissa huolehditaan sen turvallisuudesta, uraanin seurantaketju on aukoton ja avoin, ja alueella tehdään säteilymittauksia. On myös vaadittu, että luvan avulla varmistetaan, että mahdollisimman iso osa liuenneesta uraanista viedään pois saastuttamasta Kainuuta.

KOOSTE KUULEMISTILAISUUDESSA ESITETYISTÄ MIELIPITEISTÄ

7.11.2017 Vuokatin urheiluopisto, Sotkamo

1. Stop Terrafame

   Vastustaa hanketta. Louhinta, räjäytykset jne. kuuluvat uraanin rikastamisen prosessiin, joka tulisi arvioida kokonaisuudessaan; talteenotto on vain yksi osa tässä prosessissa, eikä hankkeen pitkäaikaisvaikutuksia ei ole arvioitu. Tämän vuoksi kaivoksen toiminta on lainvastaista.

   Tosiasiassa uraania on rikastettu jo, mutta ei ole tietoa, mihin se on päätynyt.

2. N.N.

   Vastustaa hanketta. Uraanin erotus on myös rikastamista. ELY-keskuksen läpiviemät kaksi YVA-prosessia ovat molemmat puutteellisia ja olemassa olevien toimintojenkin luvittaminen on kesken; yhtiö ei myöskään täytä turvallisuuskriteerejä.

   Vastauksena yhtiön edustajan toteamukseen siitä, että kaivoksesta ei saada varsinaista uraanimalmin määritelmän täyttävää malmia: malmin pitoisuusraja on taloudellisuusraja.

3. Sotkamon Luonto ry, Suomen Luonnonsuojeluliiton Kainuun piiri

   Vastustaa hanketta. ELYn valvonta Talvivaaran/Terrafamen suhteen lainvastaista; edellispäivänä jätetty tutkintapyyntö poliisille. Kaivokselta puuttuu vaarallisen jätteen kaatopaikka, jollainen on ehdottomasti oltava.

   Voimassa oleva ympäristölupa on väliaikainen, jätteiden sijoittaminen on ratkaisematta ja pysyvämmän luvan sisältö on täysin auki. Yhtiön taloudellisesta tilanteesta ja sen kehityksestä ei voi sanoa mitään varmaa.

   Aiemmassa prosessin vaiheessa viranomaistaholta on luvattu, että koko uraanikierto tutkitaan luvituksessa tulevaisuudessa.

4. N.N.

   Tuleeko kaivokselle uraanilaitoksen myötä uusia kemikaaleja? Mitkä STUK näkee suurimmiksi epäonnistumisriskeiksi?

5. N.N.

   Vastustaa hanketta. Koko uraanintuotantoketju tulisi luvittaa, mutta näin ei ole tehty.

   Kunnan puoltava lausunto on lain mukaan saatava ennen yhteiskunnan kokonaisetua koskevan päätöksen tekemistä. Onko YVA tehty?

6. Kansalaisten kaivosvaltuuskunta ry, Vesiluonnon puolesta ry

   Vastustaa hanketta. Ei ole yhteiskunnan kokonaisedun mukaista jättää käsittelemättä kaivannaisjätteistä peräisin oleva uraani. Säteilyvaarasta on annettu väärää tietoa; vaaratilanteita on syntynyt esim. kipsisakka-altaan vuodon yhteydessä. Säteilyvaara myös korostuu pitkäaikaisvaikutuksissa. Jätehuollon haasteista seuraa, ettei toiminta ole taloudellisesti järkevää.

7. N.N.

   Vastustaa hanketta. Ruotsissa tehdyn selvityksen mukaan köyhistä malmioista syntyy paljon jätteitä. Tämä merkitsee olennaista kustannusrasitetta, mikä taas tarkoittaa, ettei hanke ole yhteiskunnan kokonaisedun mukainen. Säteilyaltistuksen vaara koskee koko kaivosta, koska radonin hajoamistuote on poloniumpartikkeli. Tämä merkitsee keuhkosyöpäriskiä.

8. N.N.

   USAssa 1970-luvun alussa vanhojen uraanikaivosten läheisyydessä syöpäkuolemat lisääntyneet. Onko tekninen kehitys mennyt tästä eteenpäin? Mikä on yhtiön taloudellinen tilanne ja riittävätkö likvidit varat?

KOOSTE KUULEMISTILAISUUDESSA ESITETYISTÄ MIELIPITEISTÄ
21.2.2018 Sotkamo

1. N.N.

   Uraanin talteenottoa ei ole määritelty ydinenergialaissa. Todellisuudessa hankkeessa on kyse uraanin tuottamisesta. Tämän vuoksi lupahakemus, jolla haetaan lupaa uraanin talteenottoon ei ole ydinenergialain mukainen.

   Tällä hetkellä voimassa olevat luvat on kumottu päättymään kuluvan vuoden lopussa, eli toiminnalle ei ole enää sen jälkeen lupia.

   STUKin tulee seurata lakia, ei muualla laadittuja muotoiluja.

   Miten valmistelussa olevat uudet YVL-ohjeet vaikuttavat asiaan?

   Uraania todellisuudessa rikastetaan jo nyt, mutta rikaste päätyy kipsisakka-altaisiin tai malminrikastuskasoihin. Ydinenergialain ja säteilylain mukaiset luvat tarvitaan koko toiminnalle. Lupahakemus ei täytä lain vaatimuksia.

2. Sotkamon Luonto ry

   Ei vaikuta siltä, että käynnissä olisi edelleen yhtiön toiminnan ylösajovaihe. Yhtiö on kirjannut 167 miljoonaa euroa toiminnallista tappiota. Ei siten vaikuta myöskään siltä, että toiminnasta saataisiin koskaan kannattavaa. Laki edellyttää toiminnalta taloudellisia edellytyksiä.

   Radioaktiivisuutta pitäisi mitata kasojen päällä, ei niiden vieressä.

   Vetoaa vakavasti, että STUK arvioi koko kaivoksen ydinturvallisuuden, ei vain talteenottolaitoksen.

   Kuka harkitsee yhteiskunnan kokonaisedun?

   Mitä tehdään kontaminoituneille tarvikkeille?

   Sotkamon Luonnon lausunto löytyy yhdistyksen nettisivuilta, ja siihen voi käydä liittymässä mukaan.

3. N.N.

   Ovatko lopputuotteen ostajat jo tiedossa? Miten vältetään tuotteen joutuminen vääriin käsiin?

4. N.N.

   Radiokemian professori Jukka Lehto ja GTK:n entinen johtaja Matti Saarnisto ovat kritisoineet hanketta ja puhuneet sivukiven rapautumisesta.

Sivukivestä ei oteta mitään talteen, vaan se jää sellaisenaan sivukivikasoihin. Miten STUK tarkastelee kaivannaisjätteitä, että vältettäisiin happamat vuodot? On selvää, että suoloja pääsee veteen.

Milloin jätehuollosta tulee ydinjätteen laajamittaista loppusijoitusta? Onko tämä sitä? Kapselit aikanaan hajoavat. Jätettä syntyy 2 miljardia tonnia; neutraloinnissa kuluu 2000 vuotta, kun neutraloitava jätemäärä vuotta kohti on sama kuin se on nyt. Mikä on yhteiskunnan kokonaisetu prosessissa, jonka jätteitä käsitellään tuhansia vuosia?

5. N.N.

   Terrafame on tehnyt erittäin hyvää työtä Talvivaaran jäljiltä.

6. N.N.

   Hankkeessa on kyse joka tapauksessa pyörimään jäävän talteenotosta. Täällä halutaan vain näivettää pitäjä.

KOOSTE KUULEMISTILAISUUDESSA ESITETYISTÄ MIELIPITEISTÄ
22.2.2018, Kajaani

1. Luonnonsuojelujärjestöjä

   Vastustaa hanketta. Kantaa pitäisi ottaa koko kaivostoimintaan. Uudessa YVAssa pitäisi ottaa kaikki ympäristövaikutukset huomioon.

   Jätteiden pitkäaikaisvaikutuksia ei ole otettu YVAssa huomioon. Kysymys on merkittävä, eivätkä olemassa olevat luvat (100 milj. tonnia) ole riittäviä. STUK ei ole käsitellyt asiaa. Uraani kuuluisi tähän YVAan myös.

   Yhtiö on antanut kuulemistilaisuudessa vääriä tietoja, eikä hallinnossakaan näytä olevan asiantuntemusta. Hankkeessa ylitetään säädetyt säteilyrajat, eikä sivukivestä tapahdu talteenottoa.

2. N.N.

   Vastustaa hanketta. On selvää, että viranomaisten tulee käsitellä koko kaivoshanketta. Uraanintuotannon erottaminen omaksi kokonaisuudekseen on harhaanjohtamista.

   Sakkaa on myyty jo, mutta ei ole tiedossa, mihin ja kenelle, ja mihin sitä on käytetty. Trafiguralla on taustallaan korruptiota ja ympäristörikostuomioita, ja se heikentää hankkeen uskottavuutta.

   STUK on toiminut yhtiön konsulttina, minkä johdosta on laiminlyönyt valvonnan.

   Järjestelmä on tietoisesti vaiennut ja johtanut kainuulaisia harhaan.

   Ydinjätteen loppusijoitusta ei ole edelleenkään ratkaistu.

   Kyseessä on uraanikaivos. Saksassa vanhoissa uraanikaivoksissa on säteilyvaaravyöhykkeet ympärillä.

3. N.N.

   Vastustaa hanketta. Ydinenergialaissa ei ole käsitettä "uraanin talteenotto", näin ollen sitä ei voi käyttää synonyyminä uraanikaivostoiminnalle. On epäselvää, missä talteen otettava uraani on tuotettu. Malminrikastus on ydinenergia- ja säteilylakien alaista toimintaa.

   ELY ei omassa esityksessään maininnut rooliaan YVA-yhteysviranomaisena, vaan puhui ainoastaan valvontaroolistaan.

4. N.N.

   Vastustaa hanketta. Korkein hallinto-oikeus on edellyttänyt ympäristövakuutta yhtiöltä, mutta sitä ei näkynyt tilinpäätöksessä. Ympäristöasiat pitäisi saada kuntoon ennen kuin voidaan myöntää lupa uraanintuotannolle.

5. Suomen luonnonsuojeluliitto

   Vastustaa hanketta. Miten voidaan olla varmoja, että tuotettava uraani päätyy rauhanomaisiin tarkoituksiin?

   Ratkaisemattomia kysymyksiä on vielä paljon. Uraanintuotantoa ei voi irrottaa aseteollisuudesta, ja myönteinen lupapäätös myös sitoutuu ydinketjun pitkään jatkumoon. Kysymys on poliittinen.

6. N.N., kaupunginvaltuutettu

   Tiedetäänkö tuotettavan uraanin seuraavat vaiheet? Miten prosessin häiriötilanteisiin on varauduttu?

7. N.N.

   Vastustaa hanketta. Koetoimintalupa sakkojen sijoittamiseksi esineutralointiliuokseen umpeutunut, mistä johtuen yhtiö on laittomassa tilassa.

   Uraanintuotantoa ei pidä arvioida muusta kaivostoiminnasta erillisenä asiana, vaan koko tuotantoketjun tulisi olla arvioinnin kohteena.

   On mitannut vuosina 2012-2013 laitosalueen ulkopuolelta viisinkertaisia pitoisuuksia.

   Hankkeesta ei tulla saamaan kannattavaa.

LIITE 2

VALITUSOSOITUS

Valitusviranomainen

Tähän päätökseen tyytymätön saa hakea siihen muutosta korkeimmalta hallinto-oikeudelta kirjallisella valituksella. Valituksen saa tehdä sillä perusteella, että päätös on lainvastainen. Valituskirjelmä osoitetaan valitusviranomaiselle ja se on toimitettava valitusajassa korkeimman hallinto-oikeuden kirjaamoon.

Valitusaika

Valitus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Valitusaikaa laskettaessa tiedoksisaantipäivää ei oteta lukuun. Jos valitusajan viimeinen päivä on pyhäpäivä, lauantai, itsenäisyyspäivä, vapunpäivä, jouluaatto tai juhannusaatto, valitusaika jatkuu vielä seuraavana arkipäivänä.

Tavallinen tiedoksianto toimitetaan postitse kirjeellä vastaanottajalle. Vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämisestä, jollei muuta näytetä. Tavallisessa sähköisessä tiedoksiannossa vastaanottajan katsotaan saaneen asiasta tiedon kolmantena päivänä viestin lähettämisestä, jollei muuta näytetä.

Jos on kysymyksessä sijaistiedoksianto, päätös katsotaan saadun tiedoksi, ellei muuta näytetä, kolmantena päivänä tiedoksianto- tai saantitodistuksen osoittamasta päivästä. Viranomaisen tietoon asian katsotaan tulleen kirjeen saapumispäivänä.

Valituksen sisältö ja allekirjoittaminen

Valituskirjelmässä on ilmoitettava

- päätös, johon haetaan muutosta
- miltä kohdin päätökseen haetaan muutosta ja mitä muutoksia siihen vaaditaan tehtäväksi sekä perusteet, joilla muutosta vaaditaan
- valittajan nimi ja kotikunta
- postiosoite ja puhelinnumero, joihin asiaa koskevat ilmoitukset valittajalle voidaan toimittaa.

Jos valittajan puhevaltaa käyttää hänen laillinen edustajansa, asiamiehensä tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustajansa taikka jos valituksen laatijana on joku muu henkilö, valituskirjelmässä on ilmoitettava myös tämän nimi ja kotikunta.

Valittajan, laillisen edustajan, asiamiehen tai luvan saaneen oikeudenkäyntiavustajan on allekirjoitettava valituskirjelmä.

Valituksen liitteet

Valituskirjelmään on liitettävä

- päätös, johon haetaan muutosta valittamalla, alkuperäisenä tai jäljennöksenä
- tiedoksisaantitodistus tai muu selvitys valitusajan alkamisajankohdasta
- asiakirjat, joihin valittaja vetoaa vaatimuksensa tueksi, jollei niitä ole jo aikaisemmin toimitettu viranomaiselle
- asiamiehen valtakirja, jos asiamies ei ole asianajaja, julkinen oikeusavustaja tai luvan saanut oikeudenkäyntiavustaja.

Valituksen toimittaminen perille

Valituksen voi toimittaa henkilökohtaisesti, postitse maksettuna postilähetyksenä, sähköisellä tiedonsiirtomenetelmällä taikka asiamiestä tai lähettiä käyttäen. Valituksen lähettäminen postitse tai sähköisesti tapahtuu lähettäjän omalla vastuulla.

Valituksen on saavuttava valitusviranomaiselle virka-aikana ennen 30 päivän valitusajan päättymistä. Sähköisen asiakirjan tulee olla perillä siten, että se on hallinto-oikeuden käytettävissä vastaanottolaitteessa tai tietojärjestelmässä siten, että viestiä voidaan käsitellä valitusajan viimeisenä päivänä ennen kello 16.15.

Korkeimman hallinto-oikeuden virka-aika on maanantaista perjantaihin kello 8.00-16.15.

Valituksen voi tehdä myös hallinto-ja erityistuomioistuinten asiointipalvelussa osoitteessa https://asiointi2.oikeus.fi/hallintotuomioistuimet

Valittajalta peritään korkeimmassa hallinto-oikeudessa oikeudenkäyntimaksu. Tuomioistuinmaksulaissa (1455/2015) on erikseen säädetty eräistä tapauksista, joissa maksua ei peritä.

Korkeimman hallinto-oikeuden yhteystiedot:

postiosoite: PL 180, 00131 Helsinki
käyntiosoite: Fabianinkatu 15, 00130 Helsinki
puhelinvaihde: 029 56 40200
telefax: 029 56 40382
sähköpostiosoite: korkein.hallinto-oikeus@oikeus.fi